

کتاب آفتاب زندگانی (نوشته دکتر محمد قندهاری، نشر رادنگار)

درس اول:

لزوم شناخت امام زمان علیه السلام

يَوْمَ نَدْعُو كُلَّ اُنَاسٍ بِاِمَامِهِمْ^۱.

روزی که هر گروه از مردمان را با پیشوایشان می خوانیم.

هر انسان خردمندی، شناخت خدای بزرگ و آشنایی با فرستادگان او را بر خود لازم می بیند. نیز باید پس از شناخت حق - تعالی- و اعتقاد به همه ی فرستادگان او، حجت زمان خویش را بشناسد و بر امامتش گردن نهد. بنابراین، بعد از توحید و نبوت، اعتقاد به امامت بر همگان لازم و شناخت امام هر زمان بر مردم آن روزگار واجب است.

پیامبراکرم صلی الله علیه و آله در روایتی که علمای شیعه^۲ و سنی^۳ آن را نقل کرده اند، فرموده اند:

مَنْ مَاتَ وَ لَمْ يَعْرِفِ اِمَامَ زَمَانِهِ مَاتَ مِيتَةً جَاهِلِيَةً.

هرکه بمیرد و امام زمان خود را نشناسد به مرگ جاهلیت مرده است.

جاهلیت ایام قبل از اسلام را گویند که مالمال از گمراهی و انحراف بوده است. اگر کسی توحید و نبوت و قرآن را قبول داشته باشد و به اعمال دینی خود عمل کند و تنها نقص او ناآشنایی با امام زمان خویش باشد و در این حال بمیرد، در حقیقت، نامسلمان مرده است و گمراهی تلقی می شود. پس شرط بهره مندی از اعتقاد به توحید و نبوت و لازمه ی سودمند بودن عبادات و تقوا این است که نسبت به امام زمان خویش معرفت داشته باشد.

به عنوان مثال شناخت حضرت صادق علیه السلام بر مردم روزگار ایشان واجب بود؛ به طوری که بدون این شناخت دینشان ناقص می شد. امام این زمان، آخرین حجت الاهی، حضرت مهدی علیه السلام است و شناخت آن حضرت بر همه ی ما واجب می باشد. یعنی، بر مردم این زمان، علاوه بر اعتقاد به توحید و نبوت و پذیرفتن امامت همه ی امامان قبل، شناخت حضرت مهدی علیه السلام و آشنایی با آن حجت خداوندی لازم و ضروری است.

حضرت رضا علیه السلام در سفر تاریخی خود به توس از نیشابور عبور فرمود. دانشمندان و مردم این شهر - که عموماً سنی مذهب بودند- به استقبال موکب امام آمدند و از آن حضرت خواستند حدیثی روایت کند. حضرت رضا علیه السلام از پدران خویش نقل کردند که رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمود: خدای بزرگ فرموده است:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ حِصْنِي فَمَنْ دَخَلَ حِصْنِي أَمِنَ مِنْ عَذَابِي

لا اله الا الله (باور توحید) دژ مستحکم من است؛ پس هر که در این دژ وارد شود از عذاب من در امان خواهد بود.

از این رو، آن که به توحید معتقد باشد، در عذاب دوزخ نخواهد بود. سنیان که با شنیدن این سخن بسیار مسرور شده بودند راه امام را گشودند تا آن حضرت مسیر خویش را دنبال کنند. چند گام بعد، امام علیه السلام سر از کجاوه بیرون آوردند و افزودند:

بشروطها و انا من شروطها.

(اعتقاد به توحید و در نتیجه رهایی از عذاب جهنم) شرط هایی دارد و من، یکی از آن شرط هایم. اکنون در روزگار ما، معرفت امام زمان علیه السلام و اعتقاد به امامت آن پیشوای آسمانی، شرط ایمان کامل و راه نجات از عذاب الاهی است. در درس های آینده با بعضی از ویژگی های امام

زمان علیه السلام آشنا می شویم و حداقل معرفت ضروری را درباره ی آن حضرت با استناد به قرآن و روایات فرا می گیریم.

امید است که خداوند، قلب ما را از معرفت و محبت اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام لبریز سازد و ما را با همین اعتقاد از این جهان به سرای دیگر برد؛ تا در آن روز که هرکس را با امامش می خوانند، ما نیز در پی امام خویش باشیم.

اکنون می دانیم:

۱. همان گونه که وظیفه داریم خدا و رسول را بشناسیم، موظفیم امام زمان خود را نیز بشناسیم.

۲. اگر امام زمان را نشناسیم و بمیریم به مرگ جاهلیت از دنیا رفته ایم که سراسر کفر و شرک و گمراهی است.

۳. حدیث سلسله الذهب را نیز دانستیم و نتیجه گرفتیم که بدون معرفت امام زمان علیه السلام ایمان ما کامل نخواهد بود.

- اسرا(۱۷): ۷۱

- ۲ کافي (کليني) ۱: ۳۷۷ کتاب الحجّة، باب من مات و ليس له امام، ح ۳؛ کمال الدین (شیخ صدوق): ۴۱۰ - ۴۱۱، باب ۳۹ ح ۱۵.

- ۳ مسند (احمد ابن حنبل) ۲: ۷۲؛ صحیح (بخاری) ۵: ۱۲؛ صحیح (مسلم) رقم ۱۸۴۹.

- ۴ عیون اخبار الرضا/۲/۱۳۴/باب ۳۷/ح ۴. این حدیث به حدیث سلسله الذهب مشهور است.

درس دوم:

منجی در قرآن و دیگر کتب آسمانی

وَلَقَدْ كَتَبْنَا فِي الزَّبُورِ مِنْ بَعْدِ الذِّكْرِ أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ^۱.

ما پس از ذکر (تورات یا همه ی کتاب های آسمانی) در زبور نیز نوشتیم که زمین را بندگان صالح من به ارث خواهند برد.

اعتقاد به پیامبر خاتم صلی الله علیه و آله و انتظار ظهور منجی ویژه ی ما مسلمان ها نیست. بشارت به نبوت رسول خدا و امامت ائمه هدی و مژده ی ظهور نجات بخش، در همه ی کتب آسمانی قبل بوده است و پیامبران و مومنان امت های پیشین به آن اعتقاد داشته اند.

همه ی مفسران شیعه و برخی از نویسندگان سنی عبارت **عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ** را در آیه ی فوق مربوط به حضرت مهدی علیه السلام می دانند^۲.

براساس این آیه شریفه، بشارت ظهور و دولت جهانی مهدی علیه السلام در کتاب زبور حضرت داود علیه السلام و در دیگر کتب آسمانی آمده است و مومنان امت های قبل با این واقعیت آشنا بوده اند. با وجود تحریف کتب آسمانی قبل خوشبختانه هنوز آثاری از این بشارت ها باقی مانده است^۳.

هنگامی که مژده ظهور آن حضرت، زینت بخش کتاب های آسمانی ادیان گذشته بوده است، آیا قرآن می تواند از این بشارت خالی باشد؟

در قرآن کریم بشارت به ظهور مهدی علیه السلام فراوان ذکر شده است دانشمند بزرگ شیعه در قرن یازدهم علامه سید هاشم بحرانی در کتاب ارجمند خویش **الْمَحْجَةُ فِي مَا نَزَلَ فِي الْقَائِمِ الْحُجَّةِ** صد و بیست آیه را از قرآن مربوط به حضرت مهدی علیه السلام می داند^۴ و با ذکر

روایاتی سخن خویش را به اثبات رسانیده است. یکی از دانشمندان معاصر، تعداد این آیات را تا دویست و شصت و پنج شماره کرده است.^۵ در حالی که هنوز آیاتی را می توان یافت که جای آن ها در این گونه آثار خالی است.

این آیات فراوان، بیانگر اهمیت و جایگاه اعتقاد به مهدویت است. در روایاتی که در تفسیر این آیات آمده است، اصل ظهور و غیبت آن حضرت، اهداف حکومت ایشان، خصوصیات و حوادث عصر غیبت و ظهور، صفات یاران، اندیشه و اقدامات دشمنان، وظایف ما در برابر آن حضرت و ... طرح گردیده است.

تفسیر یا تأویل آیات مورد نظر به حضرت مهدی علیه السلام و ابعاد گوناگون نهضت آن حضرت مخصوص شیعه نیست. دانشمندان سنی نیز در تفاسیر و آثار خویش، دلالت بسیاری از آن ها را بر مهدی علیه السلام پذیرفته اند. یکی از این دانشمندان شیخ سلیمان قندوزی حنفی (۱۲۹۴ ق) است. او در جلد سوم کتاب ینابیع الموده بابی را به بحث مهدویت در قرآن اختصاص داده و در آن پنجاه و پنج آیه را از قرآن در شأن مهدی علیه السلام دانسته است. پایان بخش این گفتار، نقل دو آیه از آیاتی است که شیعه و سنی آن ها را به قیام حضرت بقیه الله تفسیر کرده اند:

۱. خدای متعال در وصف ظهور و حکومت حضرت مهدی علیه السلام می فرماید:

و تُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتَضَعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أُمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ^۶.

و ما می خواهیم که بر ضعیف ننگه داشته شدگان در زمین منت نهیم و آن ها را به پیشوایی برسانیم و وارث (زمین) گردانیم.

مفسران، منظور از «کسانی را که وارث گذشتگان بوده، به پیشوایی می رسند» را امام مهدی علیه السلام دانسته اند.^۷

۲. خدای بزرگ درباره ی قیام و مبارزات پیروز آن حضرت علیه السلام می فرماید:

وَ قَاتِلُوهُمْ حَتَّى لَا تَكُونَ فِتْنَةٌ وَ يَكُونَ الدِّينُ كُلُّهُ لِلَّهِ...^۸

و با آن ها بجنگید تا آن که فتنه ای بر جای نماند و دین یکسره از آن خدا گردد.

بنابر تفاسیر شیعه^۹ و برخی کتب اهل سنت^{۱۰} این پیکار و نتیجه ی آن – که از بین رفتن همه ی فتنه ها و گمراهی هاست- در عصر ظهور امام مهدی علیه السلام محقق خواهد شد. به امید آن که خداوند بزرگ ظهور موعود همه ی ادیان حضرت مهدی علیه السلام را نزدیک فرماید.

اکنون می دانیم:

۱- همه ادیان به ظهور موعود آسمانی بشارت داده اند.

۲- مفسران شیعه و سنی «**عِبَادِي الصَّالِحُونَ**» را به مهدی علیه السلام و یاران آن حضرت تفسیر کرده اند.

۳- سید هاشم بحرانی صد و بیست آیه و شیخ سلیمان قندوزی پنجاه و پنج آیه در شأن مهدی علیه السلام در کتاب های خود گردآوری کرده اند.

۴- آیه ی ۵ سوره ی قصص، بنا بر تفاسیر شیعه و سنی، به ظهور و قیام مهدی علیه السلام اشاره می کند.

۲- برای نمونه از آثار دانشمندان سنی، رك. عِقْدُ الدُّرَرِ (سُلْمِي شافعي): ۲۱۷.

۳- رك. نجات بخشي در اديان (محمد تقی راشد محصل).

۴- این کتاب با نام: «سیمای حضرت مهدی علیه السلام در قرآن» به فارسی ترجمه شده است.

۵- رك. معجم احاديث الامام المهدي (علي كوراني)، جلد

۶- قصص / ۵

۷- از علمای سنی: شواهد التنزیل (حاکم حسکانی) ۱: ۴۳۱ ح ۵۹۰؛ و از شیعه: معانی الاخبار

(شیخ صدوق): ۷۹، ح ۱.

۸- انفال / ۳۹

۹- کافی ۸: ۲۰۱، ح ۲۴۳.

۱۰- ینابیع المودة (قندوزی): ۴۲۳.

درس سوم:

امام مهدی علیه السلام در روایات

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ:

أَبَشِّرْكُمْ بِالْمَهْدِيِّ يُبْعَثُ فِي أُمَّتِي عَلَى اخْتِلَافٍ مِنَ النَّاسِ وَرَلَازِلًا

شما را به ظهور مهدی مژده می دهم او در میان امت من برانگیخته می شود؛ در روزگاری که مردم در اختلاف و لغزش (همراه با ترس و اضطراب) اند.

روایاتی که در بشارت به ظهور و ویژگی های امام مهدی علیه السلام از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و دیگر معصومان علیهم السلام نقل شده، آن قدر زیاد است که به جرئت می توان گفت، به جز امیرالمومنین علیه السلام درباره ی هیچ معصومی این تعداد حدیث بیان نشده است. کثرت این بشارت و قطعیت آن ها به اندازه ای بوده است که برخی از اصحاب ائمه ی قبل علیهم السلام ده ها سال قبل از میلاد حضرت مهدی علیه السلام درباره ی غیبت و ظهور آن حضرت، کتاب هایی تألیف کرده اند.^۲ به همین جهت در نوع کتاب های روایی شیعه و بسیاری از کتاب های حدیثی سنیان روایات مربوط به مهدویت نقل شده است.

از قدیمی ترین کتب معتبر سنی کتاب مسند تألیف احمد بن حنبل (۲۴۱ ق) است که حاوی نزدیک به صد حدیث درباره مهدی علیه السلام می باشد.^۳ کتاب های دیگر سنن ابو داود (۲۷۵ ق) و ابن ماجه (۲۹۳ ق) و ترمذی (۲۹۷ ق) هستند که در هر یک فصلی به مهدویت اختصاص یافته است. علاوه بر این ها دانشمندان سنی تاکنون بیش از صد و پنجاه کتاب مستقل درباره ی امام مهدی علیه السلام تألیف کرده اند و آثاری که بخشی از آن به حضرتش اختصاص یافته چند برابر این مقدار است.

در آثار شیعه حجم روایات مهدویت از آن جهت که بشارت مربوط به آن حضرت علاوه بر رسول خدا از ائمه هدی علیهم السلام نیز فراوان نقل شده است - بسیار بیشتر می باشد. در کتاب **منتخب الاثر**^۴ حدود هزار و سیصد روایت درباره ی آن حضرت موجود است. تعداد آثار مستقلی که دانشمندان شیعه درباره ی آن حضرت تألیف کرده اند و تاکنون شناخته شده است حدود چهار هزار کتاب می باشد.^۵

کثرت این احادیث در کتب شیعه و سنی از عواملی است که موجب شده است تا هر دو گروه با وجود تفاوتی که در بحث امامت با یکدیگر دارند. در اصل اعتقاد به ظهور حضرت مهدی علیه السلام هیچ اختلافی نداشته باشند و این موضوع از مشترکات فکری آنان به شمار آید؛ تا آن جا که سنیان از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نقل کرده اند:

مَنْ كَذَّبَ بِالْمَهْدِيِّ فَقَدْ كَفَرَ^٦.

هرکس (قیام) حضرت مهدی علیه السلام را انکار کند کافر است.

و نیز از طرق گوناگون از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله روایت کرده اند:

**لَوْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الدُّنْيَا إِلَّا يَوْمٌ وَاحِدٌ لَطَوَّلَ اللَّهُ ذَلِكَ الْيَوْمَ حَتَّى يَبْعَثَ فِيهِ رَجُلًا مَنِي يَواطِي
اسْمُهُ اسْمِي يَمْلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَ عَدْلًا كَمَا مُلِئْتُ ظُلْمًا وَ جَوْرًا^٧**

اگر از عمر دنیا جز یک روز نمانده باشد خداوند آن روز را آن قدر طولانی می گرداند تا مردی از فرزندان مرا که نامش مانند من است برانگیزاند؛ او زمین را از عدل و داد آکنده می سازد همان گونه که از ستم و بیداد پر شده باشد.

اعتقاد راسخ مسلمان ها اعم از شیعه و سنی به ظهور مهدی علیه السلام آن چنان فراگیر و گسترده است که منشا سو استفاده های فراوانی در طول تاریخ بوده است. به این صورت که افراد متعددی از مسلمانان به دروغ برای خود و یا رهبران شان ادعای مهدویت کرده منشا گمراهی عده ای از مسلمان های عصر و منطقه ی خود شده اند. از آن نمونه:

–**مهدی سودانی** (۱۳۰۵ق) از مدعیان دروغین سنی در شمال آفریقا

–**محمد بن عبدالله قحطانی** (۱۴۰۰ ق) از مدعیان دروغین وهابیت در حجاز

–**میرزا علی محمد شیرازی** (۱۳۶۶ ق) از مدعیان دروغین شیعه در ایران

قابل ذکر است.

امید آن که خداوند متعال با ظهور آن حضرت جهان را از ایمان و عدالت ملامال گرداند.

۱. بحار الانوار ج ۵۱ ص ۸۱.

۲. مانند: -الملاحم حسین بن سعید اهوازي از اصحاب امام سجاد عليه السلام

-الغیبه ابواسحاق انماطي از اصحاب حضرت باقي عليه السلام

-الغیبه ابوالحسن طائي از اصحاب امام كاظم عليه السلام

-دلائل خروج القائم عليه السلام حسين بن محمد صفار از اصحاب امام رضا عليه السلام

-اثبات الغیبه فضل به شاذان از اصحاب امام جواد و امام هادي عليهما السلام و بسياري ديگر كه متاسفانه هيچ يك به عصر حاضر نرسیده است.

۳. رك. الامام المهدي في مسند احمد حنبل (جلالي)

۴. تالیف آیت الله صافي گلپایگاني مولف محترم این كتاب را به امر آیت الله العظمي بروجردي

رحمه الله تالیف کرده است.

۵. رك. مرجع مهدويت

۶. البرهان فی علامات مهدی آخر الزمان ص ۱۷۰ ج ۲

۷. سنن اب داود كتاب المهدي ح ۴۲۸۲ - سنن ترمذي، باب ما جاء في المهدي، ح ۲۲۳۱.

درس چهارم:

آشنایی

بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ^۱...

اندوخته ی خدا برای شما بهتر است اگر ایمان داشته باشید.

بخشی از مشخصات حضرت مهدی علیه السلام به بیان ائمه ی معصوم علیهم السلام چنین است:

۱. **نام:** نام مبارک آن حضرت، مشابه نام رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم است.^۲

۲. **القاب:** آن حضرت القاب بسیاری دارد که هر یک از آن ها به یکی از کمالات و ابعاد وجودی آن حضرت اشاره می کند. مشهورترین آن ها، مهدی است که به معنای هدایت یافته است. از دیگر القاب آن حضرت، بقیه الله و صاحب الزمان و صاحب الامر و قائم است. لقب قائم به معنای قیام کننده، لفظی است که شیعه به پیروی از امام رضا علیه السلام به هنگام نام بردن آن، به پا می خیزد، دست بر سر می نهد و برای ظهور آن حضرت دعا می کند.^۳

۳. **کنیه:** ^۴ آن حضرت چند کنیه دارد؛ مشهورترین آن ابوالقاسم (همان کنیه ی رسول خدا صلی الله علیه و آله) می باشد. یکی دیگر از کنیه های آن حضرت ابوصالح است.

۴. **پدر:** پدر بزرگوار آن حضرت، امام یازدهم، حضرت امام حسن عسکری علیه السلام است.^۵
حضرت مهدی علیه السلام از طریق پدر، نهمین فرزند امام حسین علیه السلام^۶ و از طریق

فاطمه (دختر امام مجتبی و مادر حضرت باقر علیه السلام) از نسل امام حسن علیه السلام است.

۵۵. مادر: مادر بزرگوار آن حضرت، جناب نرجس خاتون علیها السلام است.^۷ ایشان از طرف پدر، دختر یشوعا (فرزند قیصر روم) و از طریق مادر، از نسل حضرت شمعون^۸ (وصی و حواری حضرت عیسی علیه السلام) بوده است.

حضرت نرجس اسامی دیگری چون سوسن و ملیکه نیز داشته است. هنگامی که آن بانوی بزرگوار در دربار قیصر روم به سر می برد، در خواب دید که پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله ایشان را برای امام عسکری علیه السلام از حضرت مسیح و حضرت شمعون، خواستگاری فرمود. حضرت عیسی علیه السلام از این وصلت بسیار خشنود شد و پیامبر اکرم با موافقت جناب شمعون، خطبه ی عقد را خواند و او را به همسری امام عسکری علیه السلام درآورد. حضرت نرجس در رویاهای دیگری به امر حضرت زهرا علیها السلام مسلمان می شود . ایشان در خواب از امام عسکری علیه السلام دستور می گیرد در جنگی که میان رومیان و مسلمانان در پیش بوده است با لباس مبدل به عنوان خدمت گزار شرکت کند به این ترتیب این بانوی بزرگوار به سرزمین مسلمانان آمد و با شکست رومی ها اسیر شد و در جمع دیگر اسیران به بغداد منتقل گردید.

امام هادی علیه السلام که به علم الهی از همه ی این ماجراها آگاه بود- دوست و همسایه خویش بشر بن سلیمان را مامور کرد تا برای خرید جناب نرجس خاتون به ساحل رودخانه ی دجله در بغداد برود. امام علیه السلام به بشر آموخته بود که چگونه او را با خصوصیت عفت، وقار و شخصیت تشخیص دهد و از بازاری که اسرای جنگی را به فروش می رساندند خریداری نماید. امام به همین منظور کیسه ای حاوی دویست و بیست دینار (سکه ی طلا) و نامه ای به خط رومی به بشر سپرد تا اگر او را نپذیرفت با خواندن نامه راضی شود. بشر به بازار رفت. آن بانو را در بین اسرا پیدا کرد و با دادن نامه ی امام علیه السلام به او و کیسه ی پول به برده فروش،

حضرت نرجس را به همراه خویش به سامرا آورد.

امام هادی علیه السلام خواهر خویش، حضرت حکیمه خاتون را طلبید و به او فرمود:

ای دختر رسول خدا! نرجس را به منزل خویش ببر و به او فرائض و سنن اسلامی را بیاموز که او همسر فرزندانم حسن و مادر مهدی علیه السلام خواهد بود.^۹

به این ترتیب، امام زمان علیه السلام از نسل آخرین پیامبر خدا (حضرت محمد صلی الله علیه و آله) و وصی حضرت عیسی (جناب شمعون علیها السلام) و دو پادشاه یزدگرد سوم (پدر بزرگ امام سجاد علیه السلام) و قیصر روم (پدر بزرگ حضرت نرجس) می باشند.^{۱۰}

خداوند متعال معرفت ما را نسبت به آن حضرت افزایش داده، ما را مشمول دعاها و خیر آن حضرت قرار دهد.

۱. هود/۸۶

۲. در روایات بسیاری ما را از نام بردن آن حضرت در ایام غیبت باز داشته اند لذا برخی نویسندگان این نام را به صورت مقطّع نوشته، به جای آن از القاب آن حضرت استفاده می کنند. فتاوی مراجع در این زمینه بین حرمت و جواز در نوسان است.

۳. منتخب الاثر/ ۵۰۶/ح ۳: در ضمن درباره ی القاب و نام های آن حضرت می توان به کتاب نام محبوب نوشته سید حسین حسینی مراجعه کرد.

۴. لقبی که با (اب) یا (ام) آغاز می شود کنیه می نامند. مثل ابوعبدالله، ام سلمه. کنیه نهادن برای فرزندان از سنت های عربی است.

۵. در کتاب منتخب الاثر صد و چهل و شش حدیث در این زمینه نقل شده است.

۶. در کتاب منتخب الاثر صد و چهل و هشت حدیث در این زمینه نقل شده است.

۷. نجم ثاقب باب اول ص ۱۷ (انتشارات مسجد جمکران)

۸. نام مشهور این بزرگوار در ادبیات مسیحی پطرس مقدس است.

۹. رک بحارالانوار ۵۱/۶-۱۰/ح ۱۲ تفصیل این ماجرا در کتاب آخرین سفیر سید جمال الدین

حجازی آمده است.

۱۰. نجم الثاقب انتشارات مسجد جمکران باب اول ص ۱۷

۱۱. مدفن امام هادی علیه السلام امام عسکری علیه السلام حضرت نرجس و حضرت

حکمیة در کنار یکدیگر در سامرا زیر یک ضریح قرار دارد که زمانی منزل مسکونی امام هادی

بوده و امروزه زیارتگاه مسلمانان است.

درس پنجم:

ولادت

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَزَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا (۱)

بگو حق آمد و باطل نابود شد؛ به درستی که باطل نابود شدنی است.

تولد امام مهدی علیه السلام در روز جمعه، پانزدهم شعبان سال دویست و پنجاه و پنج هجری

به هنگام اذان صبح در شهر سامرا رخ داده است.

معمد عباسی از طریق روایات شنیده بود فرزند امام عسکری علیه السلام همان پیشوایی

است که جهان را از عدل و داد آکنده خواهد ساخت و بساط ستمگران را برخواهد چید. از این رو،

به بهانه های گوناگون، بازرس هایی به منزل امام علیه السلام می فرستاد تا به فرزند آن

حضرت، دست یابد و او را به قتل برساند. چنان که نمرود و فرعون در پی آن بودند که حضرت

ابراهیم و موسی علی نبینا و آله علیهما السلام را به قتل برسانند؛ ولی اراده ی خدای بزرگ، برخاست هرکسی غلبه دارد؛ از این رو؛ به امر خداوند آثار بارداری حضرت نرجس و تولد امام زمان علیه السلام و ایام کودکی آن حضرت در پنهانی انجام شد.

داستان تولد آن حضرت -آن گونه که در کتب شیعه^(۲) و برخی کتب سنی^(۳) آمده - چنین است؛

حکیمه خاتون در منزل امام عسکری علیه السلام میهمان بود، چون آماده ی بازگشت به منزل خویش شد، امام علیه السلام به او فرمود:

عمه جان! شب را در منزل ما بمان؛ زیرا امشب فرزندی متولد می شود که در نزد خدای بزرگ، عزیز است. او زمین مرده را زنده خواهد ساخت.

حکیمه پرسید: از کدام همسرتان؟ امام علیه السلام فرمود: نرجس .

حکیمه به درون خانه بازگشت و چون با حضرت نرجس رو به رو شد و آثار حمل در او ندید، در شگفت شد. به نزد امام عسکری علیه السلام بازگشت و شگفتی خود را ابرار داشت. امام علیه السلام تبسم کرد و فرمود:

به هنگام سپیده دم، بارداری او بر تو آشکار خواهد شد؛ زیرا نرجس، مانند مادر موسی است که آثار حمل در او ظاهر نشد و تا هنگام زادن، کسی از آن مطلع نبود؛ چرا که فرعون، شکم زنان باردار را می شکافت تا به موسی دست یابد. این فرزند نیز مانند موسی علیه السلام است.

نیمه شب شد. حکیمه از خواب برخاست و نماز شب به جا آورد. وی منتظر تولد فرزند نرجس خاتون بود؛ اما هنوز اثری از درد زادن در او نبود. نرجس خاتون را دید که بیدار شد و نماز شب خواند و دوباره خوابید. فجر اول دمید و نرجس خاتون هم چنان در خواب بود. هنگام اذان صبح

نزدیک می شد. حکیمه خاتون طاقت نیاورد و از قلبش نیاورد و از قلبش چیزی گذشت. ناگاه صدای حضرت عسکری علیه السلام را شنید:

عمه جان! عجله مکن. ولادت نزدیک است.

حکیمه خاتون مشغول تلاوت قرآن شد. لحظاتی بعد، درد زایمان آشکار شد و اندکی پس از آن، حجت خدا و موعود همه ی انبیا- آن که وعده های الهی را در سرتاسر زمین اجرا خواهد فرمود- متولد شد. آن حضرت به هنگام تولد از هرگونه آلودگی پاک بود و بر بازوی راست او، آیه ی **بَاءَ الْحَقِّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا** نوشته بود. زانو بر زمین و صورت بر خاک نهاد و در حالی که دو انگشت سبابه را به طرف آسمان قرار گرفته بود شهادتین را بر زبان جاری ساخت و به امامت یکایک امامان اقرار کرد تا به نام خود رسید؛ آن گاه فرمود:

خدایا! آن چه را به من وعده کرده ای برآورده ساز و کار مرا به پایان رسان و مرا ثابت قدم گردان و زمین را به وسیله ی من، پر از عدل و داد کن.

صدای امام حسن علیه السلام بلند شد:

عمه جان! کودک را در آغوش بگیر و نزد من آور.

کودک در آغوش حکیمه به پدر سلام کرد. امام علیه السلام کودک را گرفت و نوازش کرد و زبان را دهان او گذاشت و فرمود: فرزندم، سخن بگو. امام مهدی علیه السلام این آیه را تلاوت فرمود:

وَ نُرِيدُ أَنْ نَمُنَّ عَلَى الَّذِينَ اسْتُضِعُوا فِي الْأَرْضِ وَ نَجْعَلَهُمْ أَئِمَّةً وَ نَجْعَلَهُمُ الْوَارِثِينَ (٤)

پس از آن، به توحید و نبوت و امامت یکایک ائمه تا پدر خویش علیهم السلام اعتراف فرمود.

حکیمه اطراف سر آن حضرت، پرندگانی را در پرواز دید. یکی از آنان به امر امام علیه السلام کودک را گرفت و با خود به آسمان برد؛ در حالی که دیگر پرندگان او را دنبال می کردند حکیمه درباره ی آن پرنده از امام علیه السلام پرسید؛ ایشان فرمود:

او روح القدس (برترین فرشته الهی) است که خدا او را بر امامان گماشته است تا آن ها را در کارها موفق و پایدار کند و ایشان را بر اساس دانش (الاهی) تربیت نماید.

به مناسبت تولد آن حضرت، امام عسکری علیه السلام بنا بر سنت اسلامی، چند گوسفند عقیقه و مقدار زیادی نان و گوشت نیز بین بنی هاشم تقسیم فرمود^(۵).

به علت تولد پنهانی، ممکن بود عده ای از شیعیان از اعتقاد به آخرین پیشوای الهی غافل بمانند؛ از این رو، امام علیه السلام نمایندگان و شیعیان مورد اعتماد خویش را از تولد حجت خدا آگاه ساخت. از آن جمله: طی نامه ای به جناب احمد بن اسحاق قمی، وکیل خود در شهر قم، چنین مرقوم فرمود:

فرزند ما متولد شد. پس این خبر را نزد خود پوشیده دار و برای دیگران بازگو نکن که ما این خبر را جز به نزدیکان، به سبب خویشاوندی؛ و به دوستان، به سبب دوستی؛ ابراز نمی کنیم. خواستیم تو را بر آن آگاه سازیم تا همان گونه که ما شاد شدیم، خداوند نیز تو را شاد گرداند^(۶).

امام حسن عسکری علیه السلام در مواردی دیگر - آن زمان که منزل از جاسوسان حکومت خالی بود- فرزند خود را به شیعیان مورد اعتماد، نشان می داد و او را حجت پس از خود معرفی می کرد. چنان که در یک ملاقات، آن هنگام که چهل نفر از شیعیان به دیدار حضرت عسکری علیه السلام مشرف شده بودند، آن حضرت به درون خانه رفت و کودکی ماه پاره به همراه خویش آورد و فرمود: این امام شماسست^(۷).

گاهی نیز پاسخ سوالات علمی و رفع مشکلات مراجعان را به آن حضرت واگذار می فرمود تا پیروان اهل بیت، عملاً امام خویش را شناخته، به مقام والای او واقف گردند. چنان که وقتی کامل بن ابراهیم به منزل امام عسکری مشرف شد تا سوالات شیعیان مدینه را از آن حضرت بپرسد با کودکی چهار ساله و خوش سیما مواجه شد که نام او را برد و پرسش هایش را - پیش از آن که آن ها را بپرسد- پاسخ داد^(۸).

خداوندا! یاران آن حضرت را یاری و دشمنان او را خوار گردان.

اکنون می دانیم:

۱. آیه ای که در آغاز درس آمد با میلاد موعود الهی چه ارتباطی دارد.
۲. چگونه حضرت مهدی علیه السلام و همچون حضرت موسی علیه السلام در پنهانی به دنیا آمد.
۳. حتی حکیمه خاتون با آن جلالت قدرش، نمی دانست که حضرت مهدی علیه السلام در شب نیمه شعبان به دنیا خواهد آمد.
۴. اولین آیه ای که حضرت مهدی علیه السلام در بدو تولد بر روی دست پدر بزرگوارش قرائت فرمود، آیه ی پنجم سوره ی قصص بود.
۵. امام حسن عسکری علیه السلام با همه مراقبت های سخت حکومت عباسی شیعیان خاص خود را از میلاد موعود الهی باخبر فرمود.
۶. حضرت مهدی علیه السلام در کودکی، سوال های ناگفته کامل بن ابراهیم را پاسخ داد.

۲. کمال الدین شیخ صدوق باب ۴۲

۳. شواهد النبوه (عبد الرحمن جامی)

۴. قصص/۵: و ما می خواهیم بر ضعیف نگه داشتگان در زمین منت نهاده آن ها را به پیشوایی رسانیم و وارث (حکومت و امکانات گذشتگان) گردانیم. این آیه نیز در شان حضرت مهدی علیه السلام می باشد.

۵. کمال الدین/ ۴۳۳ و ۴۳۴

۶. کمال الدین/ ۴۳۴ ح ۱۵

۷. اثبات الهداه/ ۷/ ص ۲۰

۸. الغیبه/ ۱۴۸

درس ششم:

امامت امام مهدی علیه السلام

أَطِيعُوا اللَّهَ وَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَ أُولِي الْأَمْرِ مِنْكُمْ (۱)

خدای را فرمان برید؛ و از پیامبر و صاحبان امر که از خودتان هستند اطاعت کنید.

امام حسن عسکری علیه السلام در سپیدم دم روز جمعه هشتم ربیع الاول سال ۲۶۰ در سامرا به شهادت رسید. با درگذشت آن بزرگوار، دوران امامت حضرت مهدی علیه السلام آغاز شد. امام زمان علیه السلام در آغاز امامت خویش، هم چون حضرت عیسی و حضرت یحیی و همانند حضرت جواد و امام هادی علیه السلام خردسال بود. زیرا علم و حکمت و دیگر شایستگی های

حجت های خدا اکتسابی نیست که نیازمند بزرگ سالی و افزایش تجربه باشد. حضرت عیسی علیه السلام در گاهواره -در حالی که کودکی یک روزه بیش نبود- خطاب به یهودیان فرمود:

إِنِّي عَبْدُ اللَّهِ آتَانِيَ الْكِتَابَ وَجَعَلَنِي نَبِيًّا (۲)

من بنده ی خدا هستم. خداوند به من کتاب آسمانی عطا کرده و مرا پیامبر قرار داده.

پس از وفات امام عسکری علیه السلام جعفر، برادر آن حضرت - که داعیه ی دروغین امامت داشت و ولادت امام مهدی علیه السلام را انکار می کرد- فرصت یافت تا با خواندن نماز بر جنازه ی برادر خود را جانشین آن حضرت معرفی کند. شیعیان و شاگردان خاص امام عسکری علیه السلام که عدم شایستگی و ناپاکی او را می دانستند شگفت زده جعفر را می نگرستند که در پیشاپیش جمعیت ایستاده است تا بر بدن مطهر برادر نماز گزارد. ناگاه کودکی خردسال به پیش آمد و با دست، عبای جعفر را گرفت و فرمود:

عمو جان! عقب برو. فقط من شایسته ام تا بر پدرم نماز بگذارم(۳) !

جعفر، در حالی که رنگش پریده بود عقب رفت و امام مهدی علیه السلام بر جنازه ی پدر نماز خواند (۴). بدین وسیله امامت آن حضرت بر همگان آشکار شد و کذب شایعات و ادعاهای جعفر روشن گردید.

جعفر که از این اقدام خویش طرفی نبسته بود رسوا شد و مراتب را به حاکم وقت اطلاع داد به فاصله ی کوتاهی ماموران حکومتی فرا رسیدند. امام علیه السلام نماز را به پایان برد و از آن محل عزیمت فرمود. به این ترتیب ماموران دستگاه خلافت از وجود فرزند امام عسکری علیه السلام -همان کس که سالیانی به دنبال او بودند و قصد جانش را داشتند- آگاه شدند و همه جا به جست و جوی او پرداختند. آن حضرت نیز به امر خداوند متعال جهت حفظ جان خویش، غیبت اختیار فرمود.

آن بزرگوار، پایان بخش همه ی حجت های الهی (=خاتم الاوصیا) است و هم چون دیگر پیشوایان دین، از علم و قدرت الهی برخوردار است .
خداوندا! در ایام غیبت و ظهور، در دنیا و آخرت، ما را در صف پیروان آن بزرگوار قرار ده. آمین!

اکنون می دانیم:

۱. با درگذشت امام یازدهم علیه السلام در روز جمعه هشتم ربیع الاول دویست و شصت هجری قمری امر امامت به تنها فرزندش امام عصر علیه السلام واگذار شد.
۲. آن حضرت در سن بیست و پنج سالگی به مقام امامت رسید و از این جهت به بعضی انبیا و ائمه شباهت دارد .
۳. فقط حجت های الهی شایستگی دارد تا بر جنازه ی حجت قبل از خود نماز بخواند.
۴. افراد ناشایست به مقام والای امامت نمی رسند؛ اگرچه بتوانند خلافت ظاهری را از ایشان بدزدند.

۱. نسا/ ۵۹

۲. مریم. ۳۰

۳. زیرا بر جنازه امام معصوم، جز معصوم نباید نماز بخواند.

۴. کمال الدین/ ص ۴۷۵ / ح ۲۵

درس هفتم:

غیبت

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ (۱) ...

پرواپیشگان آنان اند که به نادیده ایمان دارند.

امام زمان علیه السلام از آغاز ولادت و نیز در دوران خردسالی چهره ای آشکار و شناخته شده در جامعه نبودند. همان گونه که در درس پنجم بیان شد افراد مورد اعتماد و شیعیان با اخلاص درآمد و شد به منزل امام عسکری علیه السلام گاهی خدمت آن حضرت می رسیدند اوضاع اجتماعی از آغاز امامت آن حضرت به گونه ای شد که به امر خدای بزرگ غیبت اختیار فرمود (۲) و به صورت چهره ای ناشناس در جامعه می زیست و به انجام تکالیف الهی خود مشغول بود.

غیبت امام زمان علیه السلام به دو دوره تقسیم می شود: صغری (= کوتاه) و کبری (= بلند) دو غیبت امام مهدی علیه السلام در احادیث پیامبر اکرم و دیگر پیشوایان دین علیهم السلام به صراحت بیان شده است. امام صادق علیه السلام فرمود:

لِلْقَائِمِ غَيْبَتَانِ إِحْدَاهُمَا طَوِيلَةٌ وَالْأُخْرَى قَصِيرَةٌ (۳)

قائم علیه السلام دو غیبت دارد که یکی طولانی است و یکی کوتاه.

غیبت صغری با امامت آن حضرت آغاز شد و به مدت ۶۹ سال یعنی تا سال ۳۲۹ ادامه یافت (۴). پس از آن غیبت کبری آغازی شد که تا زمان ظهور آن حضرت ادامه خواهد داشت.

در سال های غیبت صغری آن حضرت نمایندگانی داشت که رابط بین امام و مردم بودند. آن ها نامه ها و سوالات و اموال و نذور مردم را به امام می رسانیدند و پاسخ آن حضرت را دریافت می کردند. این نمایندگان که چهار نفر بودند که به **نواب اربعه** (=نایبان چهارگانه) مشهورند. از نواب اربعه معجزات و کرامات فراوانی نقل و در تاریخ ثبت شده است. محل سکونت آن ها شهر بغداد بود و مدفن آن ها نیز همان جاست. اینک نام و ویژگی های مختصری از ایشان:

-جناب ابو عمرو، عثمان بن سعید عمروی (۵)(حدود سال ۲۶۵ ق.ه) که از آغاز امامت حضرت

مهدی علیه السلام نایب آن حضرت و قبلا نیز وکیل امام هادی و امام عسکری علیهما السلام بوده است.

-جناب ابوجعفر، محمد بن عثمان عمروی (جمادی الاولی سال ۳۰۴ یا ۳۰۵) که قبلا نیز وکیل امام عسکری علیه السلام بوده است.

در تشریف گروه چهل نفری به محضر امام عسکری علیه السلام (۶) که توفیق دیدار امام مهدی علیه السلام نیز نصیب آن ها شد. نیابت این دو بزرگوار اعلام شده بود.

-جناب ابوالقاسم حسین بن روح نوبختی (۱۸ شعبان ۳۳۶ ق) که آخرین نایب امام بود. شش روز قبل از درگذشت او امام در نامه ای (توقیع) (۷) فوت او و پایان دوره ی نیابت و آغاز غیبت کبری را اعلام فرمود(۸) .

اکنون بیش از هزار و صد سال از آغاز غیبت کبری می گذرد امام در این دوران نمایندگان خاص ندارد. مردم در مسائل دینی به راویان حدیث -یعنی دانشمندان علوم دین که فقیهان جامع شرایط باشند- ارجاع شده اند. امام علیه السلام در توقیعی فرموده است:

وَأَمَّا الْحَوَادِثُ الْوَاقِعَةُ فَارْجِعُوا فِيهَا إِلَيَّ رُوَاةِ حَدِيثِنَا فَإِنَّهُمْ حُجَّتِي عَلَيْكُمْ وَ أَنَا حُجَّةُ اللَّهِ عَلَيْهِمْ (۹)

در پیش آمدهای نو به راویان حدیث ما مراجعه کنید؛ زیرا آنان حجت من بر شمایند و من حجت خدا بر آنها.

امام زمان علیه السلام اکنون با چهره ای ناشناس در جامعه به سر می برد در مراسم حج شرکت می کند در مجامع رفت و آمد دارد به هدایت افراد می پردازد؛ و از بی پناهان دستگیری می کند.

آری! امام مهدی علیه السلام هم چون خورشید پس ابر است (۱۰) که مردم از وجود و نور و حرارت و جاذبه ی او بهره می برند، هر چند که او را در ظاهر نبینند. مراجعه ی حضوری به آن آستان مقدس را ندارند؛ ولی به اذن خداوند متعال بسیاری از افراد به دیدار حضرتش موفق می شوند که در این زمینه وقایع مشهور و شور انگیز فراوانی وجود دارد.

خداوند! دشواری های دوران غیبت را بر ما آسان گردان و در ظهور آن حضرت شتاب فرما. آمین!

کنون می دانیم:

۱. امام عصر علیه السلام از آغاز امامت غیبت اختیار فرمود.
۲. دوران غیبت نخست شصت و نه سال بود و دوران غیبت دوم امام عصر علیه السلام تا زمان ظهور ادامه دارد.
۳. امام علیه السلام در دوران غیبت مثل خورشید پس ابر به مردم فایده می رساند.
۴. چهار نفر از بزرگان مورد اعتماد امر سفارت و وساطت امام زمان علیه السلام و مردم را در دوران غیبت کوتاه عهده دار بودند.
۵. مردم در دوران سخت غیبت بعد از نواب اربعه به راویان احادیث ائمه ارجاع شده اند.

۱. بقره/ ۵

۲. الغیبه/ ص ۱۴۹ و ۱۵۰ / ح ۶ و ۷

۳. الغیبه/ ص ۱۷۰ / ح ۱ و ۲

۴. برخی از دانشمندان شیعه از آن جهت که غیبت صغری را از آغاز تولد به حساب آورده اند، طول آن را ۷۴ سال دانسته اند.

۵. در لفظ عمرو واوی است که خوانده نمی شود، لذا عمروی، عمری تلفظ می گردد.

۶. در درس پنجم این مطلب بیان گردید.

۷. برای آشنایی بیشتر با این اصطلاح به درس ۱۵ مراجعه کنید.

۸. الاحتجاج / ج ۲ / ص ۱۹۳

۹. کمال الدین / ص ۴۸۴ / ج ۴. در پاسخ سوالات اسحاق بن یعقوب

۱۰. این تعبیر در باره حضرت مهدی از رسول اکرم می باشد. کمال الدین ص ۲۵۳ ج ۳

درس هشتم: (کتاب آفتاب زندگانی)

طول عمر

وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَلَبِثَ فِيهِمْ أَلْفَ سَنَةٍ إِلَّا خَمْسِينَ عَامًا (۱)

ما نوح را به سوی قومش فرستادیم پس او پنجاه سال کمتر از یک هزاره در میان آن ها درنگ کرد.

یکی از ویژگی های حضرت مهدی علیه السلام عمر طولانی ایشان است؛ از این رو به حضرت نوح و حضرت خضر علیهما السلام مانند شده است. امام سجاد علیه السلام فرموده است:

فِي الْقَائِمِ سُنَّةٌ مِنْ نُوحٍ وَ هِيَ طُولُ الْعُمُرِ (۲)

قائم علیه السلام سنتی از نوح دارد آن سنت دیر زیستی است.

حضرت نوح علیه السلام به شهادت آیه ی آغازین درس، تا قبل از طوفان نهصد و پنجاه سال تبلیغ کرد. آن حضرت سال هایی پیش از پیامبری و سال هایی هم پس از ماجرای طوفان زیسته است. به استناد یک روایت عمر آن حضرت ۲۵۰۰ سال است (۳). به این ترتیب عمر امام زمان علیه السلام هنوز به نیمه ی عمر حضرت نوح علیه السلام هم نرسیده است!

حضرت خضر علیه السلام که در عصر حضرت موسی علیهم اسلام حیات داشته (۴). به اعتقاد سنی و شیعه هنوز زنده است. با توجه به این که فاصله ی زمانی حضرت موسی تا ظهور پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم حدود دو هزار سال است می توان گفت عمر حضرت خضر هم اکنون حداقل ۲۳۰۰ سال از عمر حضرت مهدی علیه السلام بیشتر است! امام صادق علیه السلام در روایتی مشهور حکمت عمر طولانی حضرت خضر را این دانسته است که شاهی بر امکان دیرزیستی حضرت مهدی علیه السلام باشد (۵).

از سوی دیگر اگر انسان به این نکته توجه کند که امام زمان علیه السلام هم چون دیگر حجت های خدا از علم الهی برخوردار است و می تواند با استفاده از آن از عوامل بیماری و پیری پرهیز کند؛ به این ترتیب داشتن عمر طولانی مشکل نخواهد بود.

در ضمن، امام عصر علیه السلام با گذشت زمان پیر و فرتوت نمی گردد و چهره ای میان سال و جوان (۶) دارد تا آن جا که هرکس به آن حضرت بنگرد ایشان را چهل ساله می انگارد (۷). خداوند متعال ظهور آن حضرت را نزدیک گرداند و عمر آن عزیز را در دوران ظهور طولانی فرماید. آمین!

اکنون می دانیم:

۱. به جز امام زمان علیه السلام افراد دیگری نیز عمرهای طولانی داشته اند.
۲. ممکن است امام عصر ارواحنا له الفدا با تسلط بر علوم الهی جان خود را از انواع بیماری ها و بلایا حفظ کند.
۳. به قدرت خدای توانا چهره ی هزاران ساله ی امام زمان علیه السلام به هنگام ظهور به سان مردی چهل ساله است.

۱. عنكبوت/۱۴

۲. کمال الدین / ۳۲۲/ح ۵ و ۵ - ص ۵۲۴/ح ۵

۳. کمال الدین/۵۲۳/ح ۱ به نقل از امام صادق علیه السلام

۴. در سوره ی کهف آیه ۶۰ تا ۸۲ داستان ملاقات حضرت موسی و خضر (عبد صالح) نقل شده است.

۵. کمال الدین/ص ۳۵۷/ح ۵۳

۶. این مطلب را اهل تسنن نیز نقل کرده اند: عقدالدرر (سلمی شافعی)/ ص ۴۱ و ۴۲ به نقل از

امام باقر و امام حسین علیه السلام

۷. منتخب الاثر ص ۲۸۵ و ۲۸۴/ح ۲. این ویژگی آن حضرت به حضرت ادريس و حضرت یونس علیه

السلام شباهت دارد.

درس نهم: (کتاب آفتاب زندگانی)

برخي از فضائل امام مهدي عليه السلام

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ أُولَئِكَ الْمُقَرَّبُونَ^(۱)

و پیشی گیرندگان به (ایمان) آنان اند.

فضائل و کمالات همه ی پیشوایان دین، به ویژه امام زمان علیه السلام بالاتر از آن است که انسان ها بتوانند بر آن احاطه پیدا کنند؛^(۲) زیرا مقام آن ها از دسترس فکر و اندیشه ی بشر

بالا تر بوده، صرفاً خداوند و دیگر حجت های الهی به اوج مقام آن ها واقف هستند. برخی از فضائل و کمالات امام مهدی علیه السلام که از متون دینی یافت می شود به قرار زیر است:

۱. امام زمان علیه السلام هم چون دیگر رهبران الهی، معصوم از هر گناه و مصون از هر خطا و منزله از هرگونه نقص و پیراسته از هرگونه آلودگی است و آیه ی تطهیر^(۳) در شأن آن بزرگوار نیز می باشد؛ لذا امر آن حضرت، فرمان خدا؛ خشنودی آن حضرت رضایت خدا و خشم ایشان، غضب خدای متعال است. در زیارت آن حضرت می خوانیم:

فَالْحَقُّ مَا رَضِيْتُمُوهُ وَ الْبَاطِلُ مَا اسْتَخْطَمْتُمُوهُ وَ الْمَعْرُوفُ مَا أَمَرْتُمْ بِهِ وَ الْمُنْكَرُ مَا نَهَيْتُمْ عَنْهُ (۴).

حق آن است که شما به آن خشنود باشید و باطل آن چیزی است که شما ناپسندش دارید؛ و پسندیده آن است که شما به آن فرمان دهید و ناپسند آن چیزی است که شما از آن بازدارید.

۲. مقام و منزلت امام زمان علیه السلام از همه ی فرشتگان و پیامبران الهی (جز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم) بالاتر است. جبرئیل به هنگام ظهور بر دست آن حضرت بوسه می زند^(۵). حضرت عیسی علیه السلام وقتی برای یاری آن حضرت از آسمان به زمین فرود آید. طبق حدیثی مشهور که سنی و شیعه نقل کرده اند، در نماز جماعت به آن حضرت اقتدا می کنند^(۶) و در زمره ی یاران و افسران سپاه آن حضرت قرار می گیرد. امام صادق علیه السلام آرزوی خدمتگزاری آن حضرت را داشتند^(۷). امام رضا علیه السلام به هنگام شنیدن لقب قائم، به پا خاسته، دست بر سر نهاده برای ظهور حضرتش دعا کرده اند^(۸).

۳. امام زمان علیه السلام از علم الهی برخوردار است از این رو جهان و همه ی خلایق در محضر آن حضرت اند. نیز گزارش افعال بندگان را هر روز به عرض آن حضرت می رسانند^(۹). امام علیه

السلام ما را مي بيند و از اعمال و افكار ما باخبر است. آن حضرت شاهد بر بندگان است و راز دل ها را مي داند. آن حضرت خود در نامه اي به شيخ مفيد (ره) مرقوم فرمودند:

فَإِنَّا يُحِيطُ عَلِمْنَا بِأَنْبَاءِكُمْ وَ لَا يَغُزُّبُ عَنَّا شَيْءٌ مِّنْ أَخْبَارِكُمْ (۱۰)

دلش ما بر اخبار شما احاطه دارد و هيچ خبري از شما بر ما پوشيده نيست.

۴. حضرت مهدي عليه السلام آيت رافت و رحمت خداست. آن حضرت هم چون پدري مهربان و مادري دلسوز است (۱۱) و همه ي انسان ها امت و رعيت آن حضرت اند و شييعيان به ويژه آنان كه به ياد امام زمان عليه السلام باشند و به او توسل جويند از عنايات و رسيدگي هاي خاص آن حضرت بهره مند مي شوند.

در جمله اي ديگر از نامه ي امام عليه السلام به جناب شيخ مفيد آمده است:

إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَ لَا نَاسِينَ لِدِكْرِكُمْ (۱۲) .

ما نسبت به شما بي توجه نيستيم و ياد شما را فراموش نمي كنيم.

۵. بسياري از صفات و سنت هاي انبيا و ائمه ي قبل عليهم السلام در وجود امام زمان عليه السلام متجلي است.

ايام حمل و ولادت او هم چون تولد حضرت ابراهيم و موسي عليهم السلام مخفيانه بوده است .

(۱۳)

○ امامت او مانند نبوت حضرت عيسي و يحيي و امامت امام جواد و امام هادي

عليهما السلام در كودكي آغاز شده است (۱۴) .

○ عمر او هم چون حيات حضرت آدم، نوح و خضر عليهم السلام طولاني است (۱۵) .

○ غيبت او همانند غيبت حضرت ادریس و صالح و ابراهيم و يوسف و موسي عليهما السلام است^(۱۶) .

○ جوان زیستی ایشان به حضرت یونس شبیه است.

○ صبر او بر تنهایی و مشکلات عصر غیبت چون صبر حضرت ایوب است.

○ قیام آن حضرت پس از ظهور، هم چون جدش رسول خدا صلي الله عليه و آله به شمشیر خواهد بود^(۱۷) .

○ حضرت سجاد علیه السلام فرموده است:

در مهدي عليه السلام سنت هايي از انبيا عليهم السلام وجود دارد: از آدم و نوح و ابراهيم و موسي و عيسي و ايوب و محمد صلي الله عليه و آله. سنت آدم و نوح در او طول عمر است. سنت ابراهيم در او پنهاني ولادت و دوري از مردم مي باشد. سنت موسي در او غيبت است. سنت عيسي اختلاف مردم درباره ي اوست. سنت ايوب گشایش مشکلات و سنت پیامبر صلي الله عليه و آله قیام به شمشیر می باشد^(۱۸) .

خداوندا! معرفت حجت خدا (حضرت مهدي عليه السلام) را به ما عطا کن که اگر او را به ما شناسانی از دین خود گمراه خواهیم شد^(۱۹) .

اکنون می دانیم:

اگرچه نمیتوانیم به فضائل بی شمار حضرت مهدي عليه السلام دست یابیم اما از لا به لای احداث می توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. عصمت (وهبی)؛

۲. برتری بر ملائک؛

۳. علم الاهي؛

۴. دلسوزي امام؛

۵. برخورداري از سنت ها و شباهت به انبيا.

۱. واقعه / ۱۰-۱۱

۲. زيارت جامهخ

۳. احزاب/ ۳۳

۴. مفاتيح الجنان - زيارت آل يس

۵. بحار الانوار/ ۵۳/ ۸ به نقل از امام صادق عليه السلام

۶. منتخب الاثر فصل ۷ باب ۸

۷. بحار الانوار/ ۵۱/ ۱۴۸/ ح ۲۲

۸. منتخب الاثر/ ص ۵۰۶/ ح ۲

۹. كافي/ ۱/ ۲۲۰

۱۰. بحار الانوار/ ۵۳/ ص ۱۷۵/ ح ۷

۱۱. كافي/ ۱/ ۲۰۰/ ح ۱ از حضرت رضا عليه السلام

۱۲. بحار الانوار/ ۵۳/ ۱۷۵/ ح ۷

۱۳. رك درس ۵

۱۴. رك درس ۶

۱۵. رك درس ۸

۱۶. كمال الدين باب ۱ تا باب ۷

۱۷. منتخب الاثر: ۲۸۵-۲۸۴/ ح ۲

۱۸. کمال الدین/۳۲۲/ح ۳

۱۹. مفاتیح الجنان دعای عصر غیبت

درس دهم:

ظهور

و لَهُ أَسْلَمَ مَنْ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ طَوْعًا وَكَرْهًا وَإِلَيْهِ يُرْجَعُونَ^(۱)

و هر آن کس که در آسمان ها و زمین است از سر اشتیاق یا کراهت، تسلیم فرمان او خواهد بود.

بشارت به ظهور امام مهدی علیه السلام در تمامی کتب آسمانی قبل آمده است. همه ی انبیا و اولیا انتظار آن روز را می کشیده اند؛^(۲) (ولی غیبت آن امام همام تا کی ادامه می یابد و خدای بزرگ چه هنگام به آن عزیز اذن ظهور خواهد داد هیچ کس جز خدا نمی داند).^(۳) (به همین جهت، هرکسی برای ظهور آن حضرت وقت معینی را اعلام کند، دروغ می گوید. امام مهدی علیه السلام در توقیعی فرموده است:

وَأَمَّا ظُهُورُ الْفَرَجِ فَإِنَّهُ إِلَى اللَّهِ وَكَذَبَ الْوَقَاتُونَ^(۴)

امر ظهور به دست خداست و آنان که برای ظهور وقت معین می کنند، دروغ می گویند.

دوران غیبت امام زمان علیه السلام عصر مشکلات شیعه است. پایان یافتن این دوران و فرا رسیدن زمان ظهور، با دعا و تقاضای مردم در ارتباط است. خدای متعال با دعا و ضجه و ناله ی بنی اسرائیل از چهارصد سال عذاب آنان صد و هفتاد سال باقی مانده را بخشید و با نبوت حضرت موسی آنان را از شر فرعون نجات داد. از این رو امام صادق علیه السلام برای تعجیل ظهور، مسلمان ها را به دعا و ناله به درگاه خدا همانند بنی اسرائیل توصیه می فرماید.^(۵)

امام زمان علیه السلام از کنار خانه ی کعبه در محل حجرالاسود^۶ (ظهور خواهد کرد؛ در حالی که سیصد و سیزده یار آن حضرت در آن جا حاضرند).^۷ (جبرئیل امین در لحظه ی ظهور بر بام خانه ی کعبه می رود و با فریادی که همه ی مردم دنیا آن را می شنوند و مفهومش را می فهمند ظهور آن حضرت را اعلام می کند (صیحه ی آسمانی)^۸ (مومنان برگزیده از هر گوشه ی عالم به بیعت و یاری او می شتابند. حضرت عیسی علیه السلام از آسمان فرود می آید و با آن حضرت بیعت کرده در سپاه ایشان قرار می گیرد و در نماز به آن حضرت اقتدا می کند).^۹ (عهده ای از مومنان که مشتاق یاری حضرتش بوده اند و در گذشته اند زنده می شوند و به یاری امام خویش می شتابند. آن هنگام که شماره ی یاوران آن حضرت به ده هزار نفر برسد، قیام می کند)^{۱۰} (و پس از فتح مکه به مدینه می رود از آن جا به کوفه تشریف می برد و در آن جا استقرار می یابد و آن شهر را پایتخت حکومت جهانی خویش قرار می دهد)^{۱۱} (و از همان جا لشکر خویش را به سراسر جهان می فرستد.

در این جنگ ها علاوه بر یارانی که روز به روز بر تعدادشان افزوده می شود فرشتگان و عوامل طبیعت نیز به فرمان آن حضرت هستند).^{۱۲} (ترس و رعب شدیدی همه ی ارکان سپاه دشمن را فراگرفته، مانع آن ها از هر اقدامی می شود).^{۱۳}

از ویژگی های لشکر امام زمان علیه السلام آن است که در هیچ جبهه ای شکست نمی خورد و همواره پیروز و سرافراز است؛^{۱۴} (زیرا اکثر مردم در برابر لشکر آن حضرت تسلیم می شوند و با دیدن:

-معجزات و نشانه های الهی

-منطق و کلام دلربا

-اخلاق و انسانیت و معنویت او و یارانش

دیگر جایی برای انکار نمی ماند. اندک مقاومتی هم که از سوی بعضی مخالفان اسلام چون یهود و برخی مخالفان متعصب اهل بیت علیهم السلام انجام گیرد؛ درهم شکسته می شود).^{۱۵} (و

شرق و غرب عالم در مدت هشت ماه فتح می شود).^{۱۶}

امام مهدی علیه السلام در آن نبردها با ستمگران و سرکشان درگیر می شود و حق ستم دیدگان را از آن ها می ستاند. کفار و مشرکان - اگر بر کفر خویش پافشاری کنند- کشته و دشمنان اهل بیت علیهم السلام سرکوب می شوند).^{۱۷} (و مفسدان و منحرفان و شیاطین به جزای خویش می رسند. گردن کشان و سرکشان و منکران به قتل می رسند و سر تا سر زمین در سایه ی فرهنگ الهی تشیع به رهبری امام زمان علیه السلام قرار می گیرد. خدوند بزرگ، تحقق آن دوران را زودتر و آسان تر گرداند.

آمین!

اکنون می دانیم:

- ۱, ظهور حضرت مهدی علیه السلام قطعی است؛ اما زمان آن نامشخص است.
- ۲, هرکس برای ظهور وقت تعیین کند، دروغ گو است.
- *دعا تنها راه نیست شیعه در دوران غیبت وظایف و تکالیف فراوان دارد که انجام هر کدام از آن ها در پایان بخشیدن به دوران غیبت موثر است.
- ۳, دوران نامعلوم غیبت با دعا و تضرع به درگاه الهی خاتمه می یابد.
- ۴, حضرت مهدی علیه السلام ۳۱۳ یار خاص دارد و با سپاه ۱۰۰۰۰ نفری از مکه قیام خواهد کرد.
- ۵, از ویژگی های سپاه امام زمان علیه السلام همواره پیروز است.

۱, آل عمران/۸۳

۲, این مطلب در درس دوم بیان شد.

۳, ظهور آن حضرت از نظر نامعلوم بودن وقت آن شبیه به قیامت است. رک تفسیر نورالثقلین ج ۲

ذیل اعراف/۱۸۷

- ۴, کمال الدین/۴۸۴/ح ۲,
- ۵, تفسیر عیاشی/۱۵۴/۲/ح ۴۹,
- ۶, بحارالانوار/۳۰۷/۵۲/ح ۸۱,
- ۷, رک به روایات ذیل بقره/۱۴۸,
- ۸, رک به روایات ذیل شعرا/۴,
- ۹, منتخب الاثر فصل ۷ باب ۸,
- ۱۰, کمال الدین/۳۷۸/ح ۲ (امام جواد علیه السلام)
- ۱۱, کامل زیارت/۳۰/ح ۱۱ (امام باقر یا امام صادق علیهما السلام)
- ۱۲, بحار الانوار/۳۱۲/۵۲/ح ۵ (رسول اکرم صلی الله علیه و آله) بحارالانوار/۳۸۸/۵۲/ح ۲۰۶-
- ۱۳, بحارالانوار/۳۲۷/ح ۴۳ (امام باقر علیه السلام) ۳۶/ح ۳۲۴/ح ۳۶ (امام صادق علیه السلام)
- ۱۴, بحارالانوار/۳۵۶/۵۲/ح ۱۱۹ (امام صادق علیه السلام)
- ۱۵, بحارالانوار/۵۹/۵۱/ح ۵۶ (امام صادق علیه السلام)/۳۱۸/ح ۶ (امام باقر علیه السلام)
- ۱۶, تفسیر اهل بیت علیهم السلام از آیه ی ۸۳ آل عمران که در صدر این درس نقل شد.
- ۱۷, بحارالانوار ح ۵۲ ص ۲۷۳ ح ۱۶۷ (امام صادق علیه السلام)

درس یازدهم حکومت

اعلموا ان الله یحیی الارض بعد موتها(۱) ...

بدانید که خدا زمین را پس از مرگش زنده خواهد کرد.

با قیام حضرت مهدی علیه السلام و مقاومت چند ماهه ی دشمنان در برابر آن حضرت، سرانجام گردن کشان و عناصر فاسد نابود خواهند شد و سراسر زمین تسلیم فرمان خدا شده، تحت حاکمیت آن حضرت قرار خواهد گرفت. قرآن دورنمای حکومت مهدوی را این گونه ترسیم فرموده است:

وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ
وَ لَا يُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَا يُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي
شَيْئًا (۲)

خدا به کسانی از شما که ایمان آورده‌اند و کارهای شایسته کرده‌اند وعده داد که در روی زمین جانشین دیگرانشان کند، هم چنان که مردمی را که پیش از آنها بودند جانشین دیگران کرد. و دینشان را- که خود برایشان پسندیده است- استوار سازد. و وحشتشان را به ایمنی بدل کند. مرا می‌پرستند و هیچ چیزی را با من شریک نمی‌کنند. و آنها که از این پس ناسپاسی کنند، نافرمانند.

بنابر آیه ی فوق و روایات این موضوع، حکومت آن حضرت، چهار هدف دارد:
۱. تشکیل دولت جهانی: حکومت امام زمان علیه السلام فراگیر است؛ یعنی سرتاسر زمین به یه یک کشور تبدیل و مرزها برچیده می شود. دولت ها از بین می روند و اختلافات و جنگ ها خاتمه می یابند.

۲. حاکمیت اسلام راستین: قانون آن دولت جهانی و فرهنگ حاکم بر آن عصر، براساس اسلام خواهد بود. آیینی که «خدا به آن خشنود است»، همان است که در روز غدیر و معرفی شد. در آن زمان، اسلام بر همه ی ادیان غلبه می یابد و حاکمیت آن بر سراسر گیتی ظاهر خواهد . قرآن نیز این واقعیت را یادآور شده است:

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَ لَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ (۳)

او کسی است که پیامبر خود را برای هدایت مردم فرستاد، با دینی درست و بر حق، تا او را بر همه دینها پیروز گرداند، هر چند مشرکان را خوش نیاید .

آن حضرت، منافقان و دشمنان اهل بیت علیهم السلام را نابود می کند؛ (۴) تمامی بدعت هایی را که در اسلام وارد شده، از بین می برد و احکام و سننی را که فراموش گردیده است، برقرار می سازد و اسلام را تجدید بنا می کند و (۵) برای اولین بار احکام الاهی، در همه ابعاد آن، در سراسر عالم اجرا می شود.

۳. برقراری عدالت و امنیت: از برترین اهداف حکومت آن حضرت، برقراری عدالت و از بین بردن ظلم و جور در همه ی اشکال و انواع آن است. در جامعه ای که ظلم نباشد، امنیت خواهد بود و فراوانی و ثروت ایجاد خواهد شد. یکی از جلوه های عدالت، داوری درست است. ویژگی مهم این داوری حکومت امام مهدی علیه السلام این است که آن حضرت در اختلافات بین افراد، به علم الاهی حکم می کند و به شاهد و بینه نیاز ندارد. از این رو، قضاوت آن حضرت به باطن است نه به ظاهر؛ که به قضاوت حضرت داود علیه السلام شباهت دارد(۶) .

۴. از بین رفتن شرک: بندگی خدا و سر به آستان کسی جز او نساییدن، هدف آفرینش است. این هدف والا در عصر حکومت امام زمان علیه السلام در پهنه ی جهان تحقق می یابد؛ زیرا آن حضرت، کفار و مشرکان را از میان می برد و شرک و چندگانه پرستی را تحت هر عنوانی که باشد نابود می کند به این ترتیب در آن روزگار، تنها خدا پرستیده می شود. قرآن این ویژگی حکومت آن حضرت را این گونه بیان می کند:

الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَآتَوُا الزَّكَاةَ وَآمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ لِلَّهِ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ (۷)

ایشان کسانی هستند که چون آن‌ها را در زمین به ندرت برسانیم، نماز برپا می‌دارند و زکات می‌پردازند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند.

به راستی، زندگی در چنان زمانی، چه نیکو و دلپذیر است!

اکنون می‌دانیم:

با حکومت امام زمان علیه السلام چند هدف محقق می‌شود:

۱. تشکیل دولت جهانی و فراگیر

۲. حاکمیت فراگیر اسلام مورد پسند خداوند متعال

۳. عدالت و امنیت

۴. محو ظلم و شرک جهانی

۱. حدید/ ۱۷

۲. نور / ۵۵

۳. توبه / ۳۳، صف / ۶۱، فتح / ۲۸ با اندکی اختلاف

۴. بحار ۵۲ : ۳۷۶، ح ۱۷۷ (امام صادق علیه السلام)

۵. الارشاد: ۳۶۴، بحار ۵۲ : ۳۵۲، ح ۱۰۸

۶. کافی ۱ : ۳۹۷، ح ۱

